

Súd: Najvyšší správny súd Slovenskej republiky
Spisová značka: 1Sak/10/2023
Identifikačné číslo spisu: 1022201605
Dátum vydania rozhodnutia: 23. júna 2023
Meno a priezvisko: JUDr. Jana Hatalová
Funkcia: predsedníčka senátu, sudkyňa spravodajkyňa
ECLI: ECLI:SK:NSSSR:2023:1022201605.1

ROZSUDOK

Najvyšší správny súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Jany Hatalovej, PhD., LL.M. (sudca spravodajca) a členov senátu JUDr. Mariána Fečíka a JUDr. Kataríny Cangárovej, PhD., LL.M, v právnej veci sťažovateľky 1/ (pôv. žalobkyne 1/): W. R. G., nar. XX.XX.XXXX, Bieloruskej štátnej príslušnosti, bytom R. D. XXX, XXX XX R. D., a jej maloletého syna sťažovateľa 2/ (pôvodne žalobcu 2/): O. G., nar. XX.XX.XXXX, bieloruskej štátnej príslušnosti, na základe povolenia na pobyt mimo Pobytového tábora Opatovská Nová Ves na rovnakej adrese ako matka, právne zastúpený Liga za ľudské práva, o.z., so sídlom Baštová 9-1, 811 03 Bratislava, proti žalovanému: Migračný úrad Slovenskej republiky, Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, so sídlom Pivonková 6, 821 01 Bratislava, v konaní o kasačnej sťažnosti žalobkyne 1/ a žalobcu 2/ proti právoplatnému rozsudku Krajského súdu v Bratislave č. k. 8SaZ/14/2022-53 zo dňa 17.02.2023 o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovaného ČAS: MU-PO-152-23/2022-Ž zo dňa 27.09.2022, takto

rozhodol:

I. Najvyšší správny súd Slovenskej republiky m e n í rozsudok Krajského súdu v Bratislave č. k. 8SaZ/14/2022-53 z 17.02.2023 tak, že rozhodnutie žalovaného č. ČAS: MU-PO-152-23/2022-Ž zo dňa 27.09.2022 z r u š u j e a vec mu v r a c i a na ďalšie konanie.
II. Sťažovateľom p r i z n á v a právo na úplnú náhradu dôvodne vynaložených trov kasačného konania, ako aj na úplnú náhradu dôvodne vynaložených trov konania pred správnym súdom.

O d ô v o d n e n i e

I.
Pribeh a výsledky administratívneho konania

1. Žalovaný rozhodnutím ČAS: MU-PO-152-23/2022-Ž zo dňa 27.09.2022 (ďalej aj „preskúmané rozhodnutie“) žalobkyňi 1/ a žalobcovi 2/ (ďalej aj „žalobcovia“) podľa § 13 ods. 1 zákona č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej aj „zákon o azyle“) neudelil azyl z dôvodu nesplnenia zákonom stanovených podmienok pre udelenie azylu na území SR, neposkytol doplnkovú ochranu podľa § 13a a § 20 ods. 4 zákona o azyle, neudelil azyl a ani

neposkytol doplnkovú ochranu na účel zlúčenia rodiny podľa § 13 ods. 1 písm. b), § 13c ods. 1 písm. b) a § 20 ods. 5 zákona o azyle.

2. O udelenie azylu požiadala žalobkyňa 1/ pre seba a svojho maloletého syna z dôvodu, že sa do Bieloruska (krajiny pôvodu) nemôže vrátiť, pretože sa v minulosti v Bielorusku a po prezidentských voľbách v roku 2020 aj na území SR zúčastňovala protestov a v médiách vystupovala proti bieloruskému režimu. Žalovaný v preskúvanom rozhodnutí uzavrel, že obava pred možným prenasledovaním titulom opozičného politického názoru žalobkyne 1/, prezentovaného mimo územia Bieloruska, sú aj z hľadiska možnosti udelenia azylu v zmysle § 8 zákona o azyle, ako žiadateľky „sur place“, neopodstatnené. Profily Bielorusov, o ktorých majú záujem majú bieloruské bezpečnostné orgány skutočný záujem, teda vodcovia protestov, členovia opozície, novinári, aktivisti ľudsko-právnych organizácií, členovia odborov, ktorí sa zúčastňovali nepovolených masových demonštrácií, prípadne známi športovci, ani v jednom nezodpovedajú profilu žalobkyne 1/. Žalovaný tiež nezhliadol dôvody pre udelenie doplnkovej ochrany.

II.

Konanie na krajskom súde

3. Včas podanou správnu žalobou na Krajský súd v Bratislave (ďalej aj „krajský súd“ alebo „správny súd“) sa žalobcovia domáhali zrušenia rozhodnutia žalovaného a vrátenia veci žalovanému na ďalšie konanie a rozhodnutie z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci a z dôvodu, že zistenie skutkového stavu orgánom verejnej správy bolo nedostačujúce na riadne posúdenie veci, podľa § 191 ods. 1 písm. c), a e) zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok (S. s. p.).

4. Krajský súd preskúmal rozhodnutie žalovaného a jeho postup pri neformálnom posudzovaní žaloby (§ 206 a nasl. S. s. p.) a dospel k záveru, že argumentácia žalobcov v správnej žalobe je čiastočne dôvodná, a preto preskúmané rozhodnutie žalovaného vo výroku 2 v časti o neposkytnutí doplnkovej ochrany podľa § 220 S. s. p. zrušil a vec vrátil žalovanému na ďalšie konanie a rozhodnutie.

5. Krajský súd k neudeleniu azylu poukázal na správy o krajine pôvodu, ktoré žalovaný zabezpečil v administratívnom spise (č. p.: MU-ODZS-2022/000370-004 zo 17.06.2022, č. p.: MU-ODZS-2022/000370-006 zo dňa 30.06.2022) z ktorých vyplýva, že ak po voľbách v Bielorusku došlo k zadržaniu aj bežných účastníkov nepovolených protestov, prevažná väčšina z nich dostala peňažné pokuty, prípadne krátkodobé tresty. Aktuálne nie sú za rok 2022 informácie o tom, že by v súvislosti s protivládnyimi protestami z roku 2020 boli v Bielorusku naďalej vyhľadávaní a zatýkaní bývalí účastníci týchto protestov (netýka sa to opozičných lídrov, organizátorov alebo známych aktivistov), nie je dôvod domnievať sa a nie sú ani informácie o tom, že by bieloruské orgány aktívne zisťovali politické názory svojich občanov, žijúcich v zahraničí, teda napr. samotných žalobcov. Krajský súd skonštatoval, že zadržanie bežných účastníkov nepovolených protestov môže vyvolávať v osobe žiadateľa subjektívny strach, ochranu pred ktorým však možno mať zabezpečenú udelením doplnkovej ochrany.

6. Krajský súd poukázal na skutočnosť, že žalobkyňa 1/ nikdy nečelila prenasledovaniu spojenému s prisudzovanými politickými názormi, za takéto názory nebola konfrontovaná štátnou mocou či neštátnymi subjektami. Žalobcami prezentované dôvody žiadosti o medzinárodnú ochranu tak podľa krajského súdu nemožno považovať za relevantné na posúdenie v zmysle § 8 zákona o azyle, pretože nie sú podraditeľné pod pojem prenasledovania ani z jedného z dôvodov uvedených v predmetnom ustanovení.

7. K neudeleniu doplnkovej ochrany, krajský súd poukázal na politicko-bezpečnostnú situáciu v Bielorusku, ktorá zohráva rolu predovšetkým s ohľadom na jej zmenu po prezidentských voľbách v roku 2020, ako aj v súvislosti s vojenskou inváziou ruských vojsk na Ukrajinu, ktorá začala dňa 24.02.2022, doposiaľ trvá a bieloruské štátne orgány ju podporujú. Je všeobecne známou skutočnosťou, že Bielorusko je dlhodobo kritizované za potlačovanie opozície a nedodržiavanie

ľudských práv. Vo viacerých správach sa uvádza, že obyvatelia Bieloruska čelia strachu a viacerí z krajiny odchádzajú z dôvodu zlej politickej situácie v krajine. Uvedené napovedá, že v prípade žalobcov môže ísť o závažné porušovanie základných ľudských práv, ktoré bude napĺňať kritéria druhej formy vážneho bezprávia podľa zákona o azyle. Krajský súd podotkol, že skutočnosti uvedené v bodoch 71. a 72. rozsudku nemožno podradiť pod pojem prenasledovanie, avšak uvedené môže napĺňať kritéria vážneho bezprávia.

8. K nevystaveniu cestovného dokladu pre žalobcu 2/ na zastupiteľskom úrade Bieloruska v SR, krajský súd uviedol, že ide iba o domnienku žalovaného, že veľvyslanectvá Bieloruska nedisponujú potrebnými technickými prostriedkami na vybavenie biometrických pasov. Z informácií o krajine pôvodu nevyplýva, že by išlo o fakt. Nie je teda zrejmé, či dôvodom na nevydanie pasu žalobcovi 2/ bolo skutočne nedisponovanie potrebnými technickými prostriedkami na vybavenie biometrických pasov zo strany Veľvyslanectva Bieloruskej republiky na Slovensku.

9. Krajský súd sa ďalej nestotožnil s argumentáciou žalovaného, že na území Bieloruska neprebíha žiaden ozbrojený konflikt. Uviedol, že žalovaný v tejto súvislosti vytrhol informácie z kontextu a pri posudzovaní hrozby tretej formy vážneho bezprávia dospel k nesprávnym záverom. Aktuálna situácia v Bielorusku, súvisiaca s vpádom ruských vojsk na územie Ukrajiny, môže u žalobcov vyvolávať oprávnené obavy, a to aj vzhľadom ku skutočnosti, že Bielorusko vpád Ruska na Ukrajinu podporuje a je jeho blízkym spojencom.

10. S poukazom na vyššie uvedené krajský súd žalovanému v časti preskúmaného rozhodnutia týkajúcej sa neposkytnutia doplnkovej ochrany žalobcom vytkol, že nezohľadnil existenciu obáv potlačovania opozície a nedodržiavanie ľudských práv v Bielorusku (napr. snaha získať údaje o geografických polohách na identifikáciu osôb, ktoré sa zúčastnili na demonštráciách, násilné zasahovanie proti demonštrantom v celom Bielorusku po prezidentských voľbách 9. augusta 2020, atď.), a predmetné nepodriadil pod definíciu druhej formy vážneho bezprávia v zmysle zákona o azyle. Nedostatočne tiež zistil skutkový stav týkajúci sa vydávania bieloruských dokladov a tiež „vytrhol z kontextu“ informácie týkajúce sa aktuálnej bezpečnostnej situácie v krajine pôvodu, ktorú následne neposudzoval z hľadiska hrozby tretej formy vážneho bezprávia v zmysle zákona o azyle. Rozhodnutie žalovaného je preto vo výroku 2 nepreskúmateľné pre nezrozumiteľnosť a nedostatok dôvodov podľa § 191 ods. 1 písm. d) S. s. p. V ďalšom konaní krajský súd zaviazal žalovaného, aby opätovne preskúmal situáciu v krajine pôvodu žalobcov s ohľadom na možnosť napĺňania kritéria vážneho bezprávia, konkrétne s ohľadom na druhú a tretiu formu vážneho bezprávia v Bielorusku a doplnil dokazovanie o právnu úpravu vydávania cestovných dokladov bieloruským občanom, konkrétne - možnosť vydania biometrických pasov Veľvyslanectvom Bieloruskej republiky v Slovenskej republike.

III.

Konanie na kasačnom súde

11. Proti rozsudku krajského súdu, uvedenému v záhlaví tohto rozhodnutia, podali žalobcovia (sťažovatelia) v zákonnej lehote kasačnú sťažnosť z dôvodov podľa § 440 ods. 1 písm. g) S. s. p., t. j. krajský súd rozhodol na základe nesprávneho právneho posúdenia veci.

12. Sťažovateľka 1/ vidí nesprávne právne posúdenie v tom, že krajský súd síce pripustil, že porušovanie ľudských práv v Bielorusku môže u sťažovateľky 1/ vyvolať strach z prenasledovania, keďže aj ona sama zastáva opozičné politické názory, v takom prípade môžu byť v prípade sťažovateľky 1/ splnené podmienky na udelenie azylu. Krajský súd vec nesprávne právne posúdil tým, že aplikoval nesprávnu právnu normu, čo spôsobilo vadu rozsudku.

13. Sťažovatelia poukázali na správy o krajine pôvodu z ktorých vyplýva, že obyvatelia Bieloruska najmä účastníci protestov po prezidentských voľbách v roku 2020 a protestov proti invázii ruských vojsk na územie Ukrajiny čelia zastrašovaniu, obťažovaniu, nezákonným domovým prehlíadkam, neoprávneným trestným stíhaniam, zatýkaniu, zadržiavaniu a obvineniam z trestných činov. Zdôraznil, že boli zaznamenané prípady o zadržaní bieloruských občanov vracajúcich sa zo zahraničia. Poukázali

na internetový článok mimovládnej organizácie Visna, ktorá monitoruje ľudsko-právnu situáciu v Bielorusku, o prenasledovaní bieloruských občanov vracajúcich sa zo zahraničia domov (<https://spring96.org/be/news/110611>), v ktorom sa zmieňuje že ochrancovia ľudských práv poznajú prípady, keď dôvodom prenasledovania bola účasť na solidárnych akciách v zahraničí. Závažné prípady porušovania ľudských práv tak spĺňajú definíciu prenasledovania v zmysle § 2 písm. d) zákona o azyly.

14. Sťažovateľka 1/ má za to, že v jej prípade je dôvod opodstatnenosti obáv z prenasledovania nepochybný - zastávanie politických názorov kritických voči súčasnému režimu v Bielorusku, podpora demokratickej opozície a nesúhlas s ruskou inváziou na Ukrajinu, čím sú splnené podmienky pre udelenie azylu. Sťažovateľka 1/ tiež namietala záver žalovaného, že v jej prípade nešlo iba o bežnú účastníčku protestov, pretože počas demonštrácií vystúpila na pódiu ako rečníčka a vyjadrila sa v rozhovoroch pre viaceré médiá, kde bola zaznamenaná jej podobizeň. Na preukázanie tohto tvrdenia predložila v konaní aj dôkazy. Ide podľa nej o aktivity, ktoré sú typické pre opozičných politických aktivistov, o ktorých majú podľa záveru krajského súdu bieloruské bezpečnostné orgány „skutočný záujem“.

15. Sťažovateľka 1/ má za tiež za to, že aj v prípade, ak by bola vyhodnotená ako bežná účastníčka protestov, v administratívnom konaní (vyjadrenie právneho zástupcu pred vydaním rozhodnutia z 25.07.2022) poukázala na správy o krajine pôvodu, ktoré pojednávajú o prenasledovaní súkromných osôb, ktoré sa zúčastnili na demonštráciách proti výsledku prezidentských volieb, ale ktoré nie sú politicky exponovanými osobami. Poukázala tiež na správu osobitného spravodajcu OSN z 20.07.2022 o situácii v oblasti ľudských práv v Bielorusku, v zmysle ktorej je terčom útokov v Bielorusku každý, kto je vnímaný ako účastník protestov alebo ktorý vykonáva slobodu prejavu a pokojného zhromažďovania a poukázala na prípady viacerých osôb a okolnosti ich zadržania. Z týchto správ o krajine pôvodu jasne vyplýva záujem bieloruských orgánov o potlačenie akýchkoľvek opozičných prejavov, a s tým cieľom dochádza k prenasledovaniu všetkých, ktorí nejakým spôsobom manifestovali opozičný politický názor a kritiku vládnucemu režimu bez ohľadu na to, či sa jedná o verejne známu osobu alebo nie. Záver krajského súdu, že za rok 2022 nie sú správy, že by v súvislosti s protestmi za rok 2020 boli zatýkaní a vyhľadávaní účastníci týchto protestov tak nemá oporu v administratívnom spise.

16. Na základe uvedeného sťažovateľa kasačnému súdu navrhli, aby napadnutý rozsudok krajského súdu zmenil tak, že rozhodnutie žalovaného zrušuje v celom rozsahu a vec mu vracia na ďalšie konanie.

17. Žalovaný vo vyjadrení ku kasačnej sťažnosti poukázal na nesporný fakt, že sťažovatelia odišli z krajiny pôvodu zo súkromných dôvodov bez toho, aby tam boli alebo v prípade návratu mohli byť prenasledovaní z azylových dôvodov. Podľa žalovaného ide o objektívnu skutočnosť, čomu nasvedčujú aj správy o krajine pôvodu založené v spise. Vo vzťahu k informáciám, ktoré sťažovatelia predložili v kasačnej sťažnosti, žalovaný kasačnému súdu navrhol, aby tieto informácie, ktoré neboli predmetom dokazovania pred správnym orgánom alebo krajským súdom, nebral kasačný súd na zreteľ. Žalovaný ďalej nesúhlasí s tvrdením sťažovateľky 1/ o jej aktívnej účasti na demonštráciách. Išlo podľa neho o zhromaždenie niekoľko desiatok ľudí, pričom záznam zo zhromaždenia nie je verejne dostupný, sťažovateľka 1/ ho predložila na USB kľúči a na danom zázname uviedla anonymne niekoľko viet. Pod vlastným menom vystúpila sťažovateľka jedine v rozhovore pre aktuality.sk, kde však jej meno nie je uvedené správne, ale ako „W. R. D.“ a článok so sťažovateľkou 1/ tak možno vyhľadať len zadaním mena v presne uvedenom tvare. Má za to, že pôvodca prenasledovania by tak nebol schopný vyhľadať tieto informácie o sťažovateľke 1/ na internete, keďže nie je ani verejne známou osobou. Vyjadrenia sťažovateľky 1/ o jej účasti na zhromaždeniach žalovaný nepovažuje za aktívne politické angažovanie sa. Aj napriek jej účasti na troch zmienených zhromaždeniach ešte v roku 2020 má žalovaný za to, že sťažovateľka 1/ politicky aktívna nebola a ani nie je. Žalovaný má ďalej za to, že eventuálny pôvodca prenasledovania nemá vedomosť o jej odlišných politických názoroch, čo je kľúčovým faktorom pre posúdenie sťažovateľky 1/ ako utečenkyne sur place. Jednorazové vyjadrenie nesúhlasu s výsledkami volieb, v médiách v súčasnosti nedohľadateľné,

nemôže z racionálneho hľadiska spôsobiť sťažovateľke 1/ prenasledovanie. S poukazom na uvedené žalovaný kasačnému súdu navrhol, aby podanú kasačnú sťažnosť zamietol.

IV.

Právny názor kasačného súdu

18. Senát Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky konajúci ako kasačný súd (§ 438 ods. 2 S. s. p.) predovšetkým postupom podľa § 452 ods. 1 v spojení s § 439 S. s. p. preskúmal prípustnosť kasačnej sťažnosti a z toho vyplývajúce možné dôvody jej odmietnutia. Po zistení, že kasačnú sťažnosť podali sťažovatelia včas (§ 443 ods. 2 písm. a) S. s. p.) s prihliadnutím na neformálnosť posudzovania kasačnej sťažnosti (§ 453 ods. 2 v spojení s § 206 ods. 3 S. s. p.) preskúmal napadnutý rozsudok krajského súdu spolu s konaním, ktoré predchádzalo jeho vydaniu, a jednomyseľne (§ 3 ods. 9 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch) dospel k záveru, že kasačná sťažnosť je dôvodná.

19. Rozhodol v lehote vymedzenej v ustanovení § 458 ods. 1 S. s. p. bez nariadenia pojednávania (§ 455 S. s. p.) s tým, že deň vyhlásenia rozhodnutia bol zverejnený na úradnej tabuli súdu a na internetovej stránke Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky. Rozsudok bol verejne vyhlásený dňa. 23.06.2023 (§ 137 ods. 4 v spojení s § 452 ods. 1 S. s. p.).

V.

Aplikovaná právna úprava

20. Podľa § 2 písm. d) zákona o azyle na účely tohto zákona sa rozumie prenasledovaním závažné alebo opakované konanie spôsobujúce vážne porušovanie základných ľudských práv alebo súbeh rôznych opatrení, ktorý postihuje jednotlivca podobným spôsobom, ktoré spočíva najmä v 1. použití fyzického alebo psychického násillia vrátane sexuálneho násillia, 2. zákonných, správnych, policajných alebo súdnych opatreniach, ktoré sú diskriminačné alebo sú vykonávané diskriminačným spôsobom, 3. odmietnutí súdnej ochrany, ktoré vedie k neprimeranému alebo diskriminačnému potrestaniu, 4. neprimeranom alebo diskriminačnom trestnom stíhaní alebo treste, 5. trestnom stíhaní alebo treste za odmietnutie výkonu vojenskej služby v čase konfliktu, ak by výkon vojenskej služby zahŕňal trestné činy alebo činy uvedené v § 13 ods. 2, 6. konaní namierenom proti osobám určitého pohlavia alebo proti deťom.

21. Podľa § 2 písm. f) zákona o azyle vážnym bezpráviom je 1. uloženie trestu smrti alebo jeho výkon, 2. mučenie alebo neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trest, alebo 3. vážne a individuálne ohrozenie života alebo nedotknuteľnosti osoby z dôvodu svojvoľného násillia počas medzinárodného alebo vnútroštátneho ozbrojeného konfliktu.

22. Podľa § 8 zákona o azyle ministerstvo udelí azyl, ak tento zákon neustanovuje inak, žiadateľovi, ktorý: a) má v krajine pôvodu opodstatnené obavy z prenasledovania z rasových, národnostných alebo náboženských dôvodov, z dôvodov zastávania určitých politických názorov alebo príslušnosti k určitej sociálnej skupine a vzhľadom na tieto obavy sa nemôže alebo nechce vrátiť do tohto štátu, alebo b) je v krajine pôvodu prenasledovaný za uplatňovanie politických práv a slobôd.

23. Podľa § 13 ods. 1 zákona o azyle ministerstvo neudelí azyl žiadateľovi, ak nespĺňa podmienky uvedené v § 8 alebo § 10.

24. Podľa § 13a zákona o azyle ministerstvo poskytne doplnkovú ochranu žiadateľovi, ak sú vážne dôvody domnievať sa, že by bol v prípade návratu do krajiny pôvodu vystavený reálnej hrozbe vážneho bezprávia, ak tento zákon neustanovuje inak.

25. Podľa § 13c ods. 1 zákona o azyle ministerstvo neposkytne doplnkovú ochranu žiadateľovi, ak nespĺňa podmienky uvedené v § 13a alebo § 13b.

26. Podľa § 20 ods. 4 zákona o azyle ak ministerstvo rozhodne o neudelení azylu alebo o odňatí azylu, rozhodne tiež, či cudzincovi poskytne doplnkovú ochranu; to neplatí, ak rozhodne o: a) neudelení azylu a cudzinec už má poskytnutú doplnkovú ochranu podľa § 13a alebo udelený azyl, alebo b) odňatí azylu podľa § 15 ods. 3 písm. c).

27. Podľa § 19a ods. 1 písm. a), b) a c) zákona o azyle, ministerstvo posúdi každú žiadosť o udelenie azylu jednotlivo a zohľadní pritom a) všetky dôležité skutočnosti týkajúce sa krajiny pôvodu žiadateľa v čase rozhodovania o žiadosti o udelenie azylu vrátane právnych predpisov krajiny pôvodu a spôsobu, akým sa uplatňujú, b) vyhlásenia a dokumentáciu predloženú žiadateľom vrátane informácií o tom, či bol alebo môže byť subjektom prenasledovania alebo vážneho bezprávia, c) postavenie a osobné pomery žiadateľa vrátane jeho pôvodu, pohlavia a veku.

28. Podľa § 19a ods. 4 písm. d) ministerstvo pri posudzovaní dôvodov prenasledovania vychádza z toho, že politické názory zahŕňajú najmä zastávanie názorov, myšlienok alebo presvedčenia o možných pôvodcoch prenasledovania a ich politik alebo postupov bez ohľadu na to, či žiadateľ podľa týchto názorov, myšlienok alebo presvedčenia konal.

29. Podľa § 19a ods. 6 zákona o azyle, pri posudzovaní žiadosti o udelenie azylu sa neprihliada na to, či žiadateľ skutočne má rasové, náboženské, národnostné, sociálne alebo politické charakteristické črty, ktoré spôsobujú jeho prenasledovanie, ak sú mu prisudzované pôvodcom prenasledovania.

VI.

Právne posúdenie veci kasačným súdom

30. V predmetnej veci bolo potrebné predostrieť, že predmetom kasačnej sťažnosti bol rozsudok krajského súdu, ktorým čiastočne zrušil rozhodnutie žalovaného vo výroku 2, ktorým žalovaný sťažovateľom neposkytol doplnkovú ochranu podľa § 13c ods. 1 písm. a) a § 20 ods. 4 zákona o azyle. Preto primárne v medziach kasačnej sťažnosti Najvyšší správny súd SR ako kasačný súd preskúmal rozsudok krajského súdu, ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo, pričom v rámci kasačného konania skúmal aj rozhodnutie žalovaného, najmä z toho pohľadu, či kasačné námietky sťažovateľov sú spôsobilé spochybníť vecnú správnosť napadnutého rozsudku krajského súdu.

31. Podstata námietok sťažovateľov spočívala v tom, že krajský súd nesprávne právne posúdil existenciu opodstatnených obáv sťažovateľky 1/ z prenasledovania z dôvodu zastávania opozičných politických názorov vzhľadom na jej aktívnu účasť na zhromaždeniach, ktoré sa konali po výsledku prezidentských volieb v Bielorusku v roku 2020, keď vyhodnotil, že nespĺnila podmienky na udelenie azylu podľa § 8 zákona o azyle. Namiesto toho krajský súd posúdil, že subjektívny strach sťažovateľky 1/ o možnom zlom zaobchádzaní a porušovaní ľudských práv v Bielorusku, zakladá existenciu hrozby vážneho bezprávia.

32. Kasačný súd sa stotožnil s námietkou nesprávneho právneho posúdenia veci a zamenenia podmienok poskytnutia doplnkovej ochrany s podmienkami udelenia azylu. Kasačný súd v súlade s rozhodovacou činnosťou najvyššieho súdu SR uvádza, že zmyslom a účelom doplnkovej ochrany podľa zákona o azyle je poskytnúť subsidiárnu ochranu a možnosť legálneho pobytu na území Slovenskej republiky tým žiadateľom o medzinárodnú ochranu, ktorým nebol udelený azyl, ale u nich by bolo (z dôvodov taxatívne uvedených v zákone o azyle) neúnosné, neprimerané či inak nežiaduce požadovať ich vycestovanie. Aplikácia tohto inštitútu viaže k objektívnym hrozbám po prípadnom návrate žiadateľa do krajiny pôvodu (rozsudok NS SR sp. zn. 1Sža/72/2010 zo dňa 14. septembra 2010).

33. Z uvedeného rezultuje, že poskytnutie doplnkovej ochrany sa viaže k objektívnym okolnostiam v krajine pôvodu, ktoré zakladajú reálne nebezpečenstvo vážneho bezprávia pre ktoré by bolo neúnosné, neprimerané alebo nežiaduce vyžadovať návrat do tej ktorej krajiny pôvodu. „Reálne nebezpečenstvo (vážneho bezprávia)“ sa v porovnaní s „opodstatnenými obavami (z prenasledovania)“ opiera skôr o

objektívne kritériá, ktoré sú nezávislé od subjektívnej kategórie strachu“ (Meššová, B., Srebalová, M., Hrnčárová, N. § 13a [Poskytnutie doplnkovej ochrany]. In: o azyle. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2012). Uvedené však podľa názoru kasačného súdu nie je prípad sťažovateľky 1/, ktorá deklarovala obavu z prenasledovania z dôvodu verejného vyjadrenia svojho politického presvedčenia. Ide o jeden z azylových dôvodov v zmysle zákona o azyle a Dohovoru o právnom postavení utečencov v roku 1951 a čl. 10 ods. 1 písm. e) smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/95/EÚ z 13. decembra 2011 o normách pre oprávnenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva mať postavenie medzinárodnej ochrany, o jednotnom postavení utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a o obsahu poskytovanej ochrany. Záver krajského súdu, že zadržiavanie bežných účastníkov protestov môže vyvolať v osobe žiadateľa subjektívny strach, ochranu pred ktorým však môže mať zabezpečenú udelením doplnkovej ochrany, tak považuje kasačný súd za nesprávny. Udelenie azylu sa viaže k iným okolnostiam ako je poskytnutie doplnkovej ochrany, pričom primárnym je stále udelenie azylu. Subjektívny strach sťažovateľky 1/ pramení z prenasledovania ostatných účastníkov protivládnych protestov, čo môže naplniť kritérium opodstatnenosti strachu. Práve opodstatnený strach pred prenasledovaním predstavuje kľúčový prvok definície utečenca v zmysle Dohovoru o právnom postavení utečencov z roku 1951, nakoľko strach ako subjektívny prvok bol doplnený o kvalifikáciu „opodstatnený“.

34. V zmysle Príručky o postupoch a kritériách pri posudzovaní statusu utečenca (Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status) je žiadateľov strach opodstatnený, ak vie dôveryhodne preukázať, že jeho ďalší pobyt v krajine pôvodu sa stal pre neho neznesiteľný z dôvodov vymedzených v definícii utečenca alebo z tých istých dôvodov by bol pre neho neznesiteľný, ak by sa do krajiny pôvodu vrátil. Tieto úvahy nemusia byť vyslovene podložené osobnou skúsenosťou žiadateľa, ale relevantné je aj to, čo sa stalo jeho rodine, priateľom alebo príslušníkom tej istej rasy alebo sociálnej skupiny.

35. Žalovaný a krajský súd v administratívnom a súdnom konaní poukazovali na skutočnosť, že sťažovateľka 1/ pred odchodom v krajine pôvodu nečelila žiadnej forme prenasledovania a z Bieloruska odišla legálne. Kasačný súd uvádza, že táto skutočnosť nebola v konaní sporná. Sťažovatelia odišli z krajiny pôvodu v roku 2016. Okolnosti, ktoré podľa sťažovateľky 1/ založili opodstatnenú obavu z prenasledovania, nastali až po odchode z Bieloruska, kedy sa sťažovateľka 1/ zúčastnila na demonštráciách po výsledku prezidentských volieb v Bielorusku v roku 2020 na území SR a poskytla rozhovor pre slovenské médiá aktuality.sk a tyzden.sk. Kasačný súd však zdôrazňuje, že existencia predchádzajúceho prenasledovania nie je podmienkou pre udelenie azylu, ktorú by vyžadoval Dohovor z roku 1951 či zákon o azyle.

36. V zmysle príručky sa osoba môže stať utečencom sur place ako výsledok svojich vlastných činov, ako je napríklad stýkanie sa s už uznanými utečencami alebo vyjadrenie svojich politických názorov v krajine pobytu. Či tieto činy sú postačujúce na odôvodnenie opodstatneného strachu z prenasledovania musí byť dôsledne posúdené s ohľadom na konkrétne okolnosti. Malo by sa brať do úvahy najmä to, či sa o takýchto krokoch mohli dozvedieť orgány krajiny pôvodu (v anglickom origináli „whether such actions may have come to the notice of the authorities of the person's country of origin“) a ako ich tieto orgány pravdepodobne budú vnímať (para 96).

37. Žalovaný v preskúmanom rozhodnutí uzavrel, že účasť sťažovateľky 1/ na demonštráciách nezakladá opodstatnený strach pred prenasledovaním z dôvodu zastávania politických názorov, informácie o jej účasti ako rečníčky a v rozhovoroch pre slovenské médiá nie sú podľa žalovaného dohľadateľné informácie, preto pôvodca prenasledovania nemá vedomosť o opozičných politických názoroch sťažovateľky.

38. Pre kasačný súd je neznáme, odkiaľ pramení istota žalovaného, že bieloruské štátne orgány nemajú vedomosť o opozičných politických názoroch sťažovateľky. Je nesporné, že sťažovateľka 1/ vyjadrila svoje opozičné politické názory na území SR verejne, jej tvár bola zachytená na videu novinára J. Y.,

ktoré predložila sťažovateľka na USB kľúči do konania, ale aj na fotografii v článku týždeň.sk, ktorý informoval o zhromaždení, ktoré sa konalo v Bratislave. Fotografia s podobizňou sťažovateľky 1/ je stále dohľadateľná na webe. Tiež neobstojí záver žalovaného, že v článku portálu aktuality.sk je meno sťažovateľky 1/ uvedené s chybami, keď ide iba o slovenský prepis jej mena. Z uvedeného pre kasačný súd rezultuje, že bieloruské štátne orgány sa jednoznačne mohli dozvedieť o politických názoroch sťažovateľky s poukazom na verejne dostupné informácie o účasti sťažovateľky 1/ na zhromaždeniach v SR, ktoré aj vzhľadom na ich nízku početnosť účastníkov, robia tých, ktorí sa ich zúčastnili ešte exponovanejšími. Kasačný súd zdôrazňuje, že pre priznanie statusu utečenca sur place nie je daná podmienka, že sa authority v krajine pôvodu reálne museli o týchto aktivitách žiadateľa dozvedieť, ako mylne uvádzal žalovaný, ale že sa potenciálne mohli dozvedieť, pričom v prejednávacom prípade nie je možné vylúčiť, že sa bieloruské štátne orgány o účasti a vyjadreniach sťažovateľky 1/ dozvedeli.

39. Kasačný súd považuje za potrebné vyjadriť sa k dôkaznému štandardu pri posudzovaní opodstatnenosti strachu pred prenasledovaním. Určenie opodstatnenosti strachu pred prenasledovaním predstavuje hypotézu alebo akýsi pokus predpokladať, čo sa stane so žiadateľom o azyl v budúcnosti v prípade, ak bude vrátený do krajiny pôvodu. Správny orgán je povinný vziať do úvahy všetky dôkazy a posúdiť mieru pravdepodobnosti, že môže dôjsť k zlému zaobchádzaniu, ktorého sa žiadateľ obáva. Na základe tohto posúdenia rizika má následne správny orgán vyhodnotiť či je naplnený štandard opodstatneného strachu. Je potrebné, aby správne orgány na tento účel aplikovali správny dôkazný štandard. Najbežnejšie používaným štandardom dokazovania pri posudzovaní opodstatneného strachu z prenasledovania „primeraná miera pravdepodobnosti“. Použiteľná úroveň dôkazu by mala byť v každom prípade nižšia ako „bez rozumnej pochybnosti“ (beyond reasonable doubt). Medzinárodné utečenecké právo tiež nevyžaduje štandard jasnej pravdepodobnosti prenasledovania (clear probability of persecution). Štandard opodstatneného strachu teda zakladá nižšie dôkazné bremeno a od žiadateľa nevyžaduje preukázať jasnú pravdepodobnosť prenasledovania v prípade návratu do vlasti aj vzhľadom na subjektívny prvok strachu zakotvený v definícii utečenca.

40. S poukazom na správy o krajine pôvodu, ktoré boli zabezpečené žalovaným v administratívnom spise (č. p.: MU-ODZS-2022/000370-006 z 30.6.2022: používanie čínskeho systému na rozpoznávanie tvári účastníkov na demonštráciách, odmietanie poskytovania konzulárnych služieb bieloruským štátnym občanom s cieľom primäť ich vrátiť sa do krajiny, možná vyšetrovacía väzba po dlhšiu dobu pre účastníkov protestov;

č. p. MU-ODZS-2022/000370-004 zo 16.06.2022: diskreditácia Bieloruska ako trestný čin) a správy o krajine pôvodu, na ktoré v správnej žalobe poukázali žalobcovia (Freedom in the world report 2022 - Belarus - vyhrážanie, prenasledovanie a zastráňovanie aj súkromných osôb, ktoré vystupovali proti Lukašenkovi a povolebnému násiliu, následne polícia využíva nátlak, vyhrážky a mučenie zadržaných osôb a núti ich sprístupňovať fotografie, správy a videá potvrdzujúce ich účasť na demokratických protestoch; Situation of human rights in Belarus in the run-up to the 2020 presidential election and in its aftermath, ktoré poukazujú na prenasledovanie účastníkov protestov za uplatňovanie ich práva na slobodu prejavu a práva na pokojné zhromažďovanie) má kasačný súd za to, že štandard opodstatnenosti strachu spočívajúci v primeranej miere pravdepodobnosti prenasledovania bol v prejednávacom prípade naplnený, avšak nie je potrebné, aby bolo v konaní bez rozumnej pochybnosti jasná preukázané, že sťažovateľka 1/ bude v prípade návratu do krajiny pôvodu aj reálne prenasledovaná.

41. Kasačný súd uvádza že s poukazom na § 454 S. s. p. neprihliadal na tie správy o krajine pôvodu, ktoré sťažovatelia nepredložili v konaní pred krajským súdom (bod 30, 32 a 35 kasačnej sťažnosti) z dôvodu, na rozhodnutie kasačného súdu je rozhodujúci stav v čase právoplatnosti napadnutého rozhodnutia správneho súdu a v konaní pred kasačným súdom predmetné sa nepripúšťajú novoty.

42. Vzhľadom na vyššie uvedené závery kasačný súd konštatuje, že námietky týkajúce sa nesprávneho právneho posúdenia veci sú dôvodné, pričom krajský súd pochybil, keď dospel k záveru o nedôvodnosti správnej žaloby v časti o neudelení azylu. Nakoľko samotné preskúmané rozhodnutie žalovaného trpí vadami, ktoré ho činia nezákonným, kasačný súd považoval za potrebné rozhodnúť v

zmysle § 462 ods. 2 v spojení s § 457 ods. 1 S. s. p. tak, ako je uvedené vo výrokovej časti tohto rozsudku. V ďalšom konaní žalovaný po dôslednom preskúmaní veci opätovne rozhodne, pričom je viazaný právnym názorom kasačného súdu (§ 469 S. s. p.).

43. O nároku na náhradu trov konania rozhodol kasačný súd podľa § 467 ods. 2 v spojení s § 167 ods.1 a § 175 ods. 1 S. s. p. tak, že sťažovateľom, ako úspešným účastníkom konania o kasačnej sťažnosti priznal právo na náhradu trov kasačného konania a konania pred krajským súdom. V zmysle § 175 ods. 2 S. s. p. v spojení s dôvodovou správou k § 467 S. s. p. (teleologický výklad) o výške náhrady trov konania bude rozhodnuté samostatným uznesením správneho súdu.

44. Senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky prijal rozsudok jednomyseľne (§ 139 ods. 4 S. s. p.).

Poučenie :

Proti tomuto rozhodnutiu riadny opravný prostriedok nie je prípustný.